

PLANELLA, JORDI. *LOS HIJOS DE ZOTIKOS: UNA ANTROPOLOGÍA DE LA EDUCACIÓN SOCIAL*. VALÈNCIA: NAU LLIBRES, 2006

Iniciam el viatge de la història cultural de l'home i la dona vist des d'aquell home o dona que lluita per viure. *Los hijos de Zotikos* podria ser el llibre de capçalera de qualsevol educador social que volgués tenir a mà un tractat planer per veure's reflectit i comprès. Asun Pié diu al pròleg: «Aquesta obra és un cúmul de veritats entrelaçades entre si que poden permetre una manera diferent de ca-

minar. Es tracta d'un pas pedagògic sincer en ell mateix». De manera breu, ens contextualitza l'essència de l'antropologia de l'educació social, ens exposa una visió cultural del món educatiu des d'aquella vessant *no oficial*, partint des d'aquella gent que ha viscut en la pròpia pell la marginació, l'exclusió social i el sentiment de sentir-se rebutjat. És així com l'antropologia ens dóna eines i recursos per saber canalitzar constructivament situacions de conflicte. Se'ns presenta, d'aquesta manera, un educador social poblat d'eines i recursos recollits per la comprensió històrica del passat.

Zotikos romp amb el prototip, perquè ell era aristòcrata i va decidir dedicar-se a l'acompanyament de persones que vivien la malaltia de la lepra. Fins a aquell moment històric, el terreny *desadaptat* pertanyia a la religió. Zotikos representa la nova línia, en què qualsevol pot acompanyar a la gent amb lepra: no cal ser religiós. Tenim així un personatge que simbolitza el canvi de paradigma, atès que, fins a aquell moment, el camp assistencial era un terreny totalment cristià. Jordi Planella inicia el viatge antropològic des de com s'ha escrit la història, des d'Auschwitz, que va marcar profundes empremtes als fillets i filletes que ho varen viure. Ens presenta la discapacitat com un element que s'adhereix a la persona i del qual hem de tenir present que li ve donat i no és triat (fins i tot ho dic des de la meua perspectiva individual, que no visc cap situació de discapacitat). Un no neix discapacitat, neix persona, però socialment se'l discapacita. És així com viatjam de la mà de l'autor per la història a partir de la persona i ens presenta diferents exemples de patiments socials, ens posa sobre la taula una línia dita *normalitat* que és fictícia. A aquesta realitat se li correspon una lluita necessària per rompre amb aquest estereotip i fal·làcia, que només ens permet veure-hi des d'un sol punt de vista i no recollir la globalitat de l'ésser humà.

Planella també desglossa els diferents corrents pedagògics, des de la pedagogia del laberint fins a la pedagogia de la praxi, entre d'altres, per mostrar-nos les llacunes que presenten i, així, aconseguir una visió més unitària i prolífica per poder construir ciments nous. Ens presenta també de manera instructiva els àmbits d'interacció del pedagog social, partint del centre de reforma per a joves infractors, centres penitenciaris, centres residencials d'acció educativa (CRAE), equips d'atenció a la infància i l'adolescència (EAIA), el servei d'ocupació i formació, un equip de prevenció comunitària i un llarg reguitzell que conformen una visió prou completa de l'educador social, que toca des de la infància fins a la vellesa, qualsevol sexe o condició social i econòmica, sempre des d'aquella situació en què la persona viu el desempar i la soledat social.

És així com necessitam un educador o una educadora social amb un cos i una ment *a prova de bombes*. I com treballam tot això? Primerament, sense cap fórmula màgica, no la trobam enlloc, perquè cada persona és un món i perquè

nosaltres no som mags amb bossetes màgiques de pols, sinó que el nostre camp de treball és la vida quotidiana de la persona que cal acompanyar, formar, ajudar, transformar i comprendre per poder destriar la vertadera història de la persona o el col·lectiu que acompanyem. Per tant, partim de la indecisió i de la falta de recursos, la principal eina som nosaltres mateixos, el pedagog o la pedagoga o l'educador o l'educadora social, amb les nostres deformitats i llacunes corpòries i emocionals.

Jordi Planella, com a educador social i, sobretot, pel seu contacte amb el món real, ens explica que la paraula ens serveix per organitzar, construir i fer circular els pensaments per tal de convertir-se en actes educatius i poder dur a terme projectes operatius i vàlids, com, per exemple, un projecte educatiu de centre (PEC), informes de seguiment o bé registres d'observació de la vida quotidiana, com poden ser el diari de camp, etc. Registres i eines escrites que realment són molt útils, totalment necessàries i que cal saber utilitzar correctament i fer-les operatives. Perquè són aquestes *paperasses* les que aniran, simbòlicament, penjades de l'esquena del menor, o de l'adult... I és la manera de transferir la informació a la resta dels professionals que toparan amb la persona en tot el seu itinerari de vida ambulat que tindrà.

Arribant al final de la lectura es comprèn la metàfora de l'educador social com a funambulista: sempre a la corda fluixa, fent equilibris per arribar a algun lloc segur, sentint en tot moment que la seva feina és un circuit de proves i obstacles i una dansa amb diferents ritmes. *Los hijos de Zotikos* conclou: «Les errades i les indecisions podrien haver anat en altres direccions. Nòmades som i nòmades són els subjectes que s'aventuren amb nosaltres en açò de l'acompanyament social. Itineraris, desplaçaments, camins, exhauriments i algunes renunciàcies» són el pa de cada dia per a un educador social, i aquesta és la seva antropologia.